KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI
Dział Analiz i Opracowań Tematycznych

Warszawa, dnia 23 kwietnia 2014 r.

Informacja o środkach z budżetu państwa będących w dyspozycji poszczególnych ministerstw, przeznaczonych na współpracę młodzieży z Polski i Ukrainy

Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN)

MEN realizuje corocznie zadanie publiczne polegające na wyłonieniu najlepszych ofert wnioskodawców na realizację projektów z zakresu międzynarodowej wymiany młodzieży z krajami partnerskimi, w szczególności z krajami Partnerstwa Wschodniego, w tym z Ukrainą.

W 2013 r. dofinansowano realizację 12 projektów polsko-ukraińskiej wymiany młodzieżowej z udziałem 900 osób (w 2012 r. było to również 12 projektów z udziałem 832 osób). Suma dotacji wynosiła w tych latach ok. 450 tys. zł rocznie. W 2014 r. kwotę dotacji zwiększono do 550 tys. zł. Konkurs MEN pn. „Międzynarodowa współpraca szkół i wymiana młodzieży" na rok 2014 ogłoszono w marcu br., obecnie trwa ocena formalna wniosków.

Trwają prace nad zagospodarowaniem przez MEN i ew. inne jednostki (np. Narodowe Centrum Kultury, NCK) stworzonej w budżecie państwa na rok 2014 dotacji celowej w wysokości 3 mln zł przeznaczonej na finansowanie polsko-ukraińskiej współpracy młodzieży. Obecnie mają miejsce robocze uzgodnienia z Ministerstwem Finansów na temat potwierdzenia podstawy prawnej, na której to MEN mógłby dysponować przynajmniej częścią pieniędzy z tej rezerwy celowej. Współpraca taka od strony finansowej mogłaby być realizowana w przyszłości na podstawie corocznie uchwalanego w budżecie funduszu lub przypisanej konkretnemu resortowi kwoty na realizację tego zadania.

Kierownictwo MEN podjęło decyzję polityczną, by ubiegać się o możliwość organizowania przedsięwzięć z zakresu współpracy młodzieży z Polski i Ukrainy. Trwają rozmowy ze stroną ukraińską na temat trwałego systemu wymiany, opartego na dwustronnej umowie, którą strona polska uważa za konieczną dla realizowania współpracy młodzieży

naszych krajów. Dotychczas jednak brak było woli politycznej strony ukraińskiej do podpisania takiej umowy.

W roku 2008 powstał w MEN projekt umowy, która miała powołać do życia instytucję podobną do Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Umowa taka nie została dotychczas podpisana.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW)

W ramach realizowanych przez MNiSW programów stypendialnych można wyróżnić trzy kategorie studentów z Ukrainy studiujących w Polsce:

1. cudzoziemcy studiujący za zasadach odpłatności i nieposiadający uprawnień do otrzymywania pomocy materialnej (świadczeń socjalnych i motywacyjnych) – płacą czesne, którego wysokość określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. *w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych* (Dz. U. Nr 190, poz. 1406 oraz z 2009 r. Nr 176, poz. 1365). Nie otrzymują oni stypendiów socjalnych;
2. studenci legitymujący się ważną Kartą Polaka – mają uprawnienia takie, jak studenci polscy: studiują bezpłatnie na uczelniach państwowych, otrzymują pomoc tylko w trudnej sytuacji materialnej. Osoby takie mogą zdecydować się na podjęcie studiów w Polsce na warunkach obowiązujących cudzoziemców, ale rezygnują tym samym z ubiegania się o stypendia wypłacane przez uczelnie z dotacji budżetowej przeznaczonej na bezzwrotną pomoc materialną dla studentów i doktorantów;
3. studenci i doktoranci korzystający z programów stypendialnych MNiSW – kształcą się bezpłatnie na uczelniach publicznych i otrzymują przez 10 (rzadziej 9) miesięcy w roku stypendium w wysokości: studenci – 900 zł miesięcznie, doktoranci – 1350 zł.

Ogółem w Polsce studiuje obecnie 14 375 obywateli Ukrainy (na ponad 32 tysiące zagranicznych studentów). Ok. 11 tysięcy osób studiuje na warunkach komercyjnych, pozostali otrzymują różnego rodzaju dofinansowanie studiów (zwolnienia z opłat, stypendia). Stypendia MNiSW otrzymuje 578 młodych Ukraińców (150 otrzymuje stypendia w ramach sześciu programów pomocowych, a pozostali korzystają z Programu stypendialnego MNiSW dla cudzoziemców pochodzenia polskiego), stypendia Ministerstwa Zdrowia – 17 studentów z Ukrainy, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 9. MNiSW przeznacza na te stypendia w roku akademickim 2013/14 kwotę ok. 5,6 mln zł.

Stypendia dla osób studiujących w Polsce przyznawane są również przez samorządy lokalne, organizacje pozarządowe i inne instytucje (są to pieniądze pozabudżetowe).

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ)

Departament Współpracy z Polonią prowadzi różne działania, nie wyszczególnia specjalnie współpracy młodzieży polskiej i ukraińskiej.

Departament Wschodni i Departament Współpracy Rozwojowej nie realizują takich programów.

Ministerstwo Finansów (MF)

Z informacji uzyskanej w Departamencie Finansowania Sfery Budżetowej wynika, że jest jeszcze dość dużo czasu na rozdysponowanie zapisanej w budżecie dotacji celowej w wysokości 3 mln zł na finansowanie polsko-ukraińskiej współpracy młodzieży – powinno to się stać do października 2014 r. Trudno powiedzieć, kto jest dysponentem tych pieniędzy; jest to oczywiste w przypadku pozycji budżetu przygotowanych przez rząd, jednak brakuje określenia tego w poprawkach wniesionych przez izby parlamentu. Mogą o nie wystąpić np. MEN, MNiSW, NCK – instytucje, które w swoim zakresie działania mają współpracę młodzieży Polski i Ukrainy. Wzorem dla takich przedsięwzięć jest Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży, ale ona ma za podstawę umowę międzypaństwową, czego w przypadku współpracy z Ukrainą brak. W kontekście współpracy polsko-ukraińskiej zwrócono uwagę na wypowiedź p. prezydenta Bronisława Komorowskiego po zakończeniu posiedzenia Rady Gabinetowej w dniu 8 kwietnia 2014 r., który powiedział, że istotnym kierunkiem dalszej współpracy między rządem a Kancelarią Prezydenta jest modyfikacja polityki imigracyjnej w oparciu o zwiększone zainteresowanie obywateli krajów Europy Wschodniej, w tym Ukrainy, przybywaniem do naszego kraju. Stwierdził też, że potrzebne jest wsparcie dla ukraińskich studentów w Polsce, których jest w naszym kraju ok. 14 tysięcy.

W **Narodowym Centrum Kultury (NCK)** realizowany jest od roku 2006 program „Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży", finansowany z dotacji z Ministerstwa Kultury. Dotacja na ten program wynosiła przez ostatnie 2 lata po 1,5 mln złotych. Jest on skierowany do dzieci i młodzieży w wieku 12-18 lat. W ramach Programu możliwe jest dofinansowanie projektów obejmujących pobyt w Polsce grupy młodzieży ukraińskiej lub pobyt na Ukrainie grupy młodzieży polskiej, wraz z opiekunami, realizujących wspólny projekt.

Cele operacyjne programu:

- wzajemne poznanie się młodych Polaków i Ukraińców oraz nabycie wiedzy na temat współczesnej Polski i Ukrainy,
- pokazanie podobieństw i odmienności kulturowych,
- zapoznanie młodzieży z historią lokalną.

Szczegółowy program projektów samodzielnie kształtują polscy organizatorzy w porozumieniu z partnerami ukraińskimi, niemniej warunkiem otrzymania wsparcia jest włączenie do programu projektu następujących komponentów:

- „Historia lokalna". Młodzież polska przygotowuje zajęcia z historii własnej miejscowości.
- „Kultura regionu". Prezentacja kultury danego regionu na kulturalnej mapie Polski.
- „Poznajemy język sąsiada". Młodzi ludzie poznają podstawy języka sąsiada.

Zdaniem przedstawiciela **Fundacji Solidarności Międzynarodowej** nie należy tworzyć oddzielnej instytucji w celu koordynowania współpracy młodzieży polskiej i ukraińskiej – stworzenie nowej instytucji trwa ok. 2 lat i kosztuje sporo pieniędzy. Lepszym rozwiązaniem byłoby powołanie instytucji refinansującej z pieniędzy otrzymanych z budżetu państwa programy współpracy młodzieży. Najlepiej byłoby, gdyby ta instytucja miała umocowanie w umowie między Polską a Ukrainą. Rolę wykonawcy mogłyby pełnić działające już fundacje posiadające doświadczenie w działalności na Wschodzie, jak np. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji lub Fundacja Solidarności Międzynarodowej. Sprawy współpracy młodzieży nie powinny znaleźć się w gestii instytucji zajmujących się sprawami Polonii.

Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej nie prowadzi w tej chwili programów współpracy młodzieży polskiej i ukraińskiej (robiła to w latach 2006-2008).

Oprócz programów ministerialnych funkcjonują programy współpracy i wymiany młodzieży z Polski i Ukrainy finansowane ze źródeł pozabudżetowych, głównie z Polsko-Amerykańskiego Funduszu Wolności, realizowane z polskiej strony przez Fundację Edukacja dla Demokracji oraz Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego.

W pierwszej dekadzie marca br., w okresie nasilenia się kryzysu na Ukrainie, media poinformowały o pomyśle bezpłatnych studiów na polskich uczelniach dla studentów

z Ukrainy represjonowanych za poglądy polityczne. Czesne w wysokości ok. 2 tysięcy euro, które taki student musi zapłacić za rok nauki na polskiej uczelni publicznej, jest dla wielu młodych Ukraińców barierą nie do pokonania. Realizacja takiej inicjatywy wymagałaby decyzji i wsparcia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ministerstwo zapowiedziało, że wspólnie z resortami spraw zagranicznych, finansów oraz Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich przeprowadzi dokładną analizę tego pomysłu. Kluczową kwestią miały być finanse. Rząd musiałby bowiem znaleźć pieniądze nie tylko na opłacenie samej nauki, ale też na pomoc socjalną. Byłaby to jednak inwestycja korzystna dla obu stron. Dla Ukraińców uznawany na terenie całej Europy dyplom polskiej uczelni to perspektywa lepszego życia, a dla Polski byłaby to szansa na przyciągnięcie młodych i zdolnych ludzi w sytuacji, gdy na polskim rynku pracy wciąż brakuje wielu specjalistów. Ostatecznie to strona ukraińska (minister nauki) uznała, że uniwersytety na Ukrainie pracują normalnie i studenci nie są szykanowani za ewentualne zaangażowanie na kijowskim Majdanie. Studia w tym trybie podjął zaledwie jeden student z Ukrainy. Polska minister nauki i szkolnictwa wyższego, p. Lena Kolarska-Bobińska, stwierdziła, że jej resort ma fundusz stypendialny, który może zostać wykorzystany na stypendia dla studentów w sytuacjach nadzwyczajnych i jest on poszerzany. Ministerstwo nie ma z kolei możliwości sfinansowania studiowania na polskich uczelniach wszystkich ukraińskich studentów, którzy chcieliby studiować w Polsce.

Opracowanie
Artur Dragan, BAD